

VRHOVNI DRŽAVNI TUŽILAC
Gospođa Ranka Čarapić

Podgorica, 2. jun 2010.

PREDMET: Zahtjev za informacijama o radnjama preduzetim od strane državnog tužilaštva u cilju krivičnog gonjenja odgovornih za stanje u JU Komanski most

Poštovana gospođo Čarapić,

obraćamo vam se ljubaznim zahtjevom za pristup informacijama o radnjama koje je nadležno državno tužilaštvo preduzelo u cilju procesuiranja odgovornih lica za:

1. zlostavljanje štićenika JU Komanski most, i
2. za nestanak dvoje maloljetnih štićenika JU Komanski most 2000. i 2002. godine.

1. Imajući u vidu stanje u JU Komanski most utvrđeno u Izvještaju Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja (CPT) o Crnoj Gori u septembru 2008. godine, kao i istovjetne navode švajcarske nevladine organizacije *Gemeiden Gemeinsam Schweiz* (Opštine opštinama Švajcarska – GGS), objavljene u pismu ministru rada i socijalnog staranja, dr Suadu Naumoviću i u dnevnom listu Vijesti 11. aprila 2010, obraćamo Vam se ovim zahtjevom za pristup informacijama o radnjama koje je nadležno državno tužilaštvo preduzelo u cilju procesuiranja odgovornih državnih službenika za zlostavljanje štićenika ove javne ustanove.

Posebno ljubazno zahtijevamo informaciju o tome da li je državno tužilaštvo u ovom slučaju preduzelo radnje po sopstvenoj inicijativi ili je postupanje državnog tužilaštva inicirao državni službenik ili namještenik, postupajući u skladu s obavezom prijavljivanja krivičnog djela iz čl. 227 ZKP CG. Napominjemo da je Izvještaj Evropskog komiteta (CPT) izrađen 9. marta 2009. godine i dostavljen Vladi Crne Gore, koja ga je prevela i dostavila Ministarstvu pravde, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, itd.

U slučaju da do danas državno tužilaštvo nije bilo obaviješteno o zabrinjavajućim nalazima inostranih stručnjaka navedenim na početku ovog pisma, u nastavku Vas obaviještavamo kako slijedi.

Delegacija eksperata CPT na kraju posjete Crnoj Gori, 22. septembra 2008. godine, opisala je stanje zatečeno u JU Komanski most u Podgorici na sljedeći način:

“Uslovi u kojima su štićenici Zavoda Komanski most prinuđeni da žive mogu se opisati kao nečovječni i ponižavajući”.¹

Citirani nalaz naknadno je potvrđen u pisanoj formi u pismu Vladi od 9. oktobra 2008. godine, kao i u Izvještaju CPT od 9. marta 2009, koji je objavljen početkom aprila 2010. godine (vidjeti i konačnu ocenu u stavu 130 Izvještaja, strana 62).

CPT je utvrdio da su u vrijeme njihove posjete uslovi života u Zavodu Komanski most bili *appalling* (stav 114, str. 57 Izvještaja). Pošto Ministarstvo pravde do danas odbija da javnosti objavi zvaničan prevod Izvještaja na crnogorski jezik, nudimo šest sinonima za tu englesku riječ: **strašni, grozni, zapanjujući, užasni, jezivi, strahoviti**. CPT je u istom stavu Izvještaja utvrdio da nivo higijene u Zavodu nije bio na nivou ustanove za njegu.

“U vrijeme posjete uslovi života štićenika bili su užasni. *Odjeljak B* je smještao 67 štićenika raspoređenih u 12 spavaonica. U potpuno golim i smrdljivim sobama, štićenici (od kojih su neki fizički hendikepirani ili slijepi, kao i mentalno hendikepirane osobe) viđeni su kako leže sami, povremeno s glavama prekrivenim pokrivačem, neki goli, s muvama koje puze preko njih. U zaključanoj "sobi za bebe", delegacija je vidjela 5 iznemoglih štićenika, dobi između 3 i 19 godina, koji su ležali u krevcima. Tu je i zaključana dnevna soba gdje je oko 25 štićenika (muškaraca, žena i djece zajedno) ostavljeno da lutaju sami. Nadalje, u zaključanom dijelu, bez osoblja, gdje je izgledalo da su štićenici ostavljeni sami, delegacija je pronašla dnevnu sobu u kojoj je 7 štićenika bilo vezano za namještaj (vidjeti dalje stav 127 Izvještaja).”

Stav 127 i 128 Izvještaja:

“Nedovoljan broj zaposlenih, uz nedostatak alternativnih metoda kao i materijalnih uslova i propisanog režima postupanja, rezultirao je značajnim oslanjanjem na upotrebu fizičkog ograničavanja štićenika. U odjeljku B delegacija je u zaključanom dijelu bez osoblja pronašla pacijente vezane za krevet ili druge komade namještaja, uglavnom u pocijepanim komadima odjeće, ali i lancima i katancima; jedan od njih je sjedio na klupi potpuno nag. CPT mora naglasiti da je vezivanje **štićenika potpuno neprihvatljivo i smatra se nečovječnim i ponižavajućim postupanjem, pored toga što je potencijalno fizički škodljivo...**

Delegacija je takođe pronašla, iza sanitarnog objekta u odjeljku B, u sobi čija su vrata bila vezana parčetom tkanine, ženu koja leži na krevetu prekrivena ćebetom. Članovi osoblja koji su se tu

¹ Izvještaj Komiteta o posjeti Crnoj Gori, “Immediate observations under Article 8, paragraph 5 of the Conventions”, strana 10, stav 6 izvještaja, koji je nama dostupan samo na engleskom jeziku, na stranici Komiteta ..., dok bi Vama prevod, koji postoji, morao biti hitno učinjen dostupnim od strane Ministarstva pravde. Akcija za ljudska prava trenutno vodi postupak protiv Ministarstva pravde zbog odbijanja da objavi prevod izvještaja.

nalazili saopštili su delegaciji da se štićenica nalazi u uslovima izolacije jer je pokušala da pobjegne. Soba je bila u potpunosti neprikladna da se koristi kao soba za odvajanje i nad štićenicom nije bilo nadzora. CPT preporučuje da se preduzmu koraci da se obezbijedi da se ova soba nikada više ne koristi u ovakve svrhe. Štaviše, Komitet želi da naglasi da odvajanje nikada ne treba koristiti kao kaznu za mentalno ograničene osobe...

U ovom kontekstu, Komitet želi da naglasi da svakodnevno cjelodnevno vezivanje (fixation) ne može biti opravdano s medicinskog stanovišta i predstavlja, stav je Komiteta, **zlostavljanje**.”

Napominjemo i da je švajcarska nevladina organizacija *Gemeiden Gemeinsam Schweiz* (GGS) u pismu ministru rada i socijalnog staranja, gospodinu dr Suadu Numanoviću, 8. aprila 2010. godine konstatovala sljedeće:

“Tokom mnogobrojnih posjeta Zavodu Komanski most stekli smo utisak da djeca i odrasli s invaliditetom tamo imaju loš tretman. Ovaj utisak nije se zasnivao na nekom posebnom događaju kojem smo prisustvovali nego na sveopštim uslovima života u toj ustanovi. Postojao je ogroman nedostatak higijene, organizovanih aktivnosti, terapije i obrazovanja, kvalitetnog i dovoljno brojnog osoblja, poštovanja dostojanstva i ljudskih prava korisnika. **U toku svake posjete vidjeli smo djecu koja su bila vezana za krevete preko ručica i nožica. Tako da to nisu više bila samo djeca sa smetnjama u razvoju nego su se i dublje razboljevala zbog ovog lošeg tretmana. Takođe smo u saznanju o seksualnoj zloupotrebi djece od strane odraslih**”.

Prevod pisma predsjednika GSS, dr Petera Sibera ministru rada i socijalnog staranja, dr Suadu Numanoviću, dostavljamo u prilogu ovog pisma. Pismo je dostavljeno i novinaru dnevnog lista *Vijesti*, Borisu Ristoviću, o čemu su *Vijesti* objavile tekst pod naslovom “Mirković nije bio zainteresovan”, 11. aprila 2010. godine. Tekst takođe dostavljamo u prilogu ovog pisma.

Imajući u vidu navode stručnjaka, članova Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja, i istovjetne nalaze švajcarske nevladine organizacije GSS, koji svjedoče da se u kontinuitetu, godinama, prema štićenicima JU Komanski most postupalo nečovječno i ponižavajuće, suprotno apsolutnoj zabrani takvog postupanja prema ljudskim bićima koju garantuje Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, član 7 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Konvencija UN protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, kao i Ustav Crne Gore, očekujemo od državnog tužilaštva da primijeni svoja ovlašćenja i odgovori zakonskoj obavezi da zaštiti ljudska prava i slobode na teritoriji Crne Gore. Očekujemo preduzimanje neophodnih radnji u cilju pokretanja krivičnog postupka protiv direktora JU Komanski most i onih koji su bili nadležni za nadzor nad njegovim radom, a u skladu sa krivičnim djelima propisanim Krivičnim zakonikom Crne Gore: k.d. **Napuštanje nemoćnog lica**, čl. 156, st. 1 i 2 KZ CG, **Mučenje i zlostavljanje**, čl. 167, st. 1 i 2 KZ CG i **Zloupotreba službenog položaja** iz čl. 416, st. 1 KZ CG.

2. Takođe, ljubazno zahtijevamo i informacije o radnjama koje je državno tužilaštvo preduzelo u cilju procesuiranja lica odgovornih za nestanak dvoje maloljetnih štićenika JU Komanski most, koja su nestala iz ove ustanove 2000. i 2004. godine, kao i u kojoj fazi se nalaze postupci protiv okrivljenih lica.

Prema informacijama koje su objavili mediji, 19. oktobra 2000. godine iz JU Komanski most nestala je tada osmogodišnja djevojčica,² a zatim je 28. jula 2004. godine nestao i tada trinaestogodišnji dječak.³ O nestalom dječaku se i ranije javno govorilo, kada je u javnost dospjela skandalozna fotografija koja datira iz 2001. godine i na kojoj se vidjelo kako stariji štićenik ustanove seksualno zlostavlja dvoje djece, od kojih je jedno nestali dječak, što su mediji takođe prenijeli.⁴

Ljiljana Raičević, direktorka NVO Sigurna ženska kuca

Tea Gorjanc Prelević, direktorka NVO Akcija za ljudska prava

Milan Šaranović, direktor NVO Centar za anti-diskriminaciju EKVISTA

² „Zoran kao da je u zemlju propao”, *Dan*, 28. avgust 2004., „Dva djeteta nestala bez traga”, *Republika*, 15.09.2004.

³ „Zavod priznao dječakovu otmicu”, *Dan*, 18. avgust 2004., „Sumnjivci oko dvorišta”, *Vijesti*, 11. avgust 2004.

⁴ „Nestali dječak žrtva pedofila”, *Dan*, 19. avgust 2004., „Devet godina tišine”, *Vijesti*, 17. mart 2010.